

21.10.2016

MML 4621/00 00 00/2016

Maa- ja metsätalousministeriö

kirjaamo@mmm.fi
tapio.hakaste@mmm.fi

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 30.9.2016

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE KALASTUKSESTA TENOJOEN VESISTÖSSÄ NORJAN KANSSA TEHDYN SOPIMUKSEN HYVÄKSYMISESTÄ SEKÄ LAEIKSI SOPIMUKSEN LAINSÄÄDÄNNÖN ALAAN KUULUVIEN MÄÄRÄYSTEN VOIMAANSAATTAMISESTA JA SOVELTAMISESTA SEKÄ KALASTUSLAIN MUUTTAMISESTA

Maanmittauslaitos esittää lausuntona maa- ja metsätalousministeriön pyynnön 30.9.2016 johdosta seuraavaa.

HE -luonnoksen kohdassa 2.4 Tenon kalakorvauslakia koskien on huomattava, että lain kohteena ovat kalastussäännön rajoitukset ja niiden vaikeuttava vaikutus paikallisen väestön toimeentulomahdollisuuksiin. Korvausten maksaminen on viivästynyt lain, 501/1991, säätämisestä vuonna 1991, koska kalastusoikeudet Tenojoella ovat olleet epäselvät. (Esimerkiksi Vetsikon osakaskunnassa vain (siika- ja) lohipatoihin liittyvät yhteiset erityiset etuudet ovat kiinteistökohtaisesti selvitetty, ja korvaustoimitusta on näitten osalta voitu viedä eteenpäin. Esim. sellaiset rajoitukset, jotka yleisen kalastuslainsäädännön nojalla ovat korvauksettomia, ovat myös Tenojoella korvauksettomia.

Maanmittauslaitos toteaa, että Vetsikon osakaskuntaa käsiteltäessä on perustelutekstissä haluttu käyttää osakaskunnan saamenkielistä nimeä Veahcaknjargan oma lohkokunta. Sanotun Vetsikon vesioikeudellisen kylän alueen erityisistä etuuksista patokalastuksen osalta on saatu lainvoimainen päätös. Lähtökohtaisesti kiinteistökohtaisia erityisiä etuuksia voi olla Suomen oikeuden mukaan vain toisen osakaskunnan vesialueella. Kuitenkin kohdan 2.4 alussa olisi aiheellista todeta, että Utsjoen alueella yhteisiä etuuksia tai yksityisiä erityisiä etuuksia voi olla myös oman lohkokunnan vesialueella.

Kohdassa 2.7 on arvioitu nykytilaa. Sitten vuoden 1989 kalastussopimuksen ja kalakorvauslain säätämisen jälkeen ei muuttuneita kalastuksellisia olosuhteita ole otettu huomioon. Esim. uusi kalastuslaki, 379/2015, tuli voimaan vuoden 2016 alusta. Lisäksi edellä tarkoitettu kalakorvauslaki on aikoinaan säädetty vaikeutetussa lainsäätämisyjärjestyksessä, koska tietyille kiinteistön omistajille kalastusrajoituksista oli katsottu mahdollisesti

21.10.2016

MML 4621/00 00 00/2016

aiheutuvan perustuslain omaisuuden suojaäännöksen soveltamisen kannalta huomioon otettavaa haittaa, tai koska kalastusoikeuden hyödyntäminen oli saattanut kaikkiaan es-tyä. Tenojokilaakson ulkopuolella asuvien kalastusoikeuden omistajien kannalta nykyi-nen Tenojokisopimus ja siihen liittyvä kalastussääntö ovat johtaneet vesialueen omistus-oikeuden muuntumiseen merkityksettömäksi omistajan näkökulmasta. Nykytilan kuvauk-sen viidennessä kappaleessa olevaa tekstiä tulisi tarkentaa.

Menetysten korvaamisen osalta säädettiin Tenon kalakorvauslaki, jonka no-jalla annettiin lunastustoimitukseen toimitusmääräys korvausten määräämi-seen koskien lain kohdealuetta kokonaisuudessaan. Toimituksen laajuuden vuoksi toimitus kuitenkin on päätetty suorittaa lohkokunnittain osatoimituk-sina. Korvaustoimitus on aloitettu vain edellä sanottua Vetsikon lohkokun-taa koskien. Korvaustoimitusten tekeminen ja loppuunsaattaminen edellyt-tää kuitenkin muutoksenhakemusten vuoksi kesken olevien erityisperusteis-ten kalastusoikeuksien kiinteistönmääritystoimitusten päätösten tulemista lainvoimaiseksi muutoksenhakutuomioistuimissa.

Sen sijaan kohdassa 2.1 koskien kalastusoikeuksia Tenojoella nykytilaa kuvattaessa kappaleessa 4 on tilanne kuvattu oikein.

Vuoden 1734 maakaaren (MK 1734, 15luvun 1 §) mukaan ylimuistoisesta nautinnasta on kysymys, kun joku on hallinnut kiinteää omaisuutta tai oi-keutta niin kauan, ettei ”kukaan muista eikä tosipuheesta tiedä, miten hä-nen esi-isänsä tahi saantomiehensä ovat sen ensin saaneet”. Tenojokilaak-sossa iso osa tilojen perustamisasiakirjoihin tai ylimuistoiseen nautintaan perustuvista pato-, verkko-, kulutus- ja nuottapaikoista sijaitsee oman vesi-oikeudellisen kylän (lohkokunnan) alueella, jossa ylimuistoinen nautinta ei ole voimassa kylän osakkaan hyväksi saman kylän rajojen sisäpuolella. Näiden osalta kiinteistönmääritystoimituksissa tehtiin periaateratkaisu, jonka mukaan oman kylän alueella sijaitsevat tilojen perustamisasiakirjoihin tai ylimuistoiseen nautintaan perustuvat patopaikat kuitenkin vahvistetaan ja merkitään kiinteistörekisteriin. Sen sijaan verkko-, kulutus- ja nuottakalas-tuksen on katsottu olevan sallittua yhteisen vesialueen osakkaille koko oman kylän alueella heidän osakkuuksiansa mukaisissa suhteissa. Maa-oikeus kuitenkin katsoi, että myös verkkopaikat, kulutuspaikat ja nuottaus-paikat voivat olla erityisiä etuuksia lohkokunnan talolla oman lohkokunnan alueella ja niiden selvittämiseksi toimitus määrättiin uuteen käsittelyyn. Eri-tysperusteisia kalastuspaikkoja koskevista toimituksista ainoastaan Vetsi-ikon lohkokunnan toimituksen päätökset patopaikkojen osalta ovat lainvoi-maisia maa-oikeuden 3.10.2014 tekemän päätöksen mukaisesti, mutta verkko-, kulutus- ja nuottapaikkojen osalta toimitus määrättiin uuteen käsit-telyyn.

Kohdan 2.1 kappaleen 6 lopun sanonta osakkuuden osuudesta on vaikeaselkoinen. On selvitetävä, tarkoitetaanko tässä ulkopaikkakuntalaisten osuutta osakkuuksista, joka olisi vain noin 9%, vai mitä varsinaisesti tarkoitetaan?

21.10.2016

MML 4621/00 00 00/2016

Yksityiskohtaisten perustelujen 12 § koskee erityistä kalastuslupakiintiötä. Toisessa kappaleessa kirjoitetaan, että "[O]mistuksen määrälle on katsottu tarpeelliseksi asettaa alaraja, jotta keinottelu hyvin pienillä omistusyksiköillä tai kalastusoikeuden omistuksella ilman maaomistusta ei olisi mahdollista."

Tältä osin Maanmittauslaitos lausuu, että kalastusoikeuden määrä (osuuslukuna ilmoitettuna) ilman maanomistusta (=haanutila) voi olla hyvinkin suuri, jos esim. maapinta-alueen suuresta tilasta myydään huomattava osa tilan osuuksista yhteisiin vesialueisiin ja erityisiin etuuksiin, jolloin näistä muodostetaan ns. haanutila. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan kiinteistöä, jossa ei lainkaan ole yksityisiä maa- tai vesitiluksia, vaan pelkästään osuuksia yhteisiin maa- ja vesialueisiin sekä osuuksia yhteisiin erityisiin etuuksiin tai yksityisiä erityisiä etuuksia. Täydennyksenä samaan kappaleeseen voi myös lisätä, että yleisesti vesioikeudellisessa kylässä talojen alkuperäiset manttaalit ovat asiakirjoissa ja samoin niiden jakautuminen lohkotiloille. Kuitenkaan uusissa, 1.1.1997 jälkeen lopetetuksi julistetuissa toimituksissa ei enää manttaalia jaeta. Tällöin emätilan manttaali on tarvittaessa erillisellä laskelmalla jaettava pinta-alojen suhteessa lohko- ja kantatilan kesken.

Pykälän 12 perustelun 4. kappaleessa kirjoitetaan, että [L]unastaakseen kiintiöön kuuluvia lupia Tenon valuma-alueen ulkopuolella vakinaisesti asuvan kalastusoikeutta omistavan kiinteistönomistajan on osoitettava riittävä omistusosuutensa tai vesialueen omistuksensa määrä. Omistuksen osoittamiseen voidaan käyttää Maanmittauslaitokselta saatavaa kiinteistörekisteriotetta. Tältä osin Maanmittauslaitos huomauttaa - paitsi että Maanmittauslaitos kirjoitetaan isolla alkukirjaimella myös keskellä virkettä -, että kiinteistörekisteriotteelta ei eksplisiittisesti enää käy ilmi tilan manttaali. Manttaalin saa selville talon perustamista koskevasta kiinteistötoimituksesta.

Yksityiskohtainen perustelu 15 §:ään koskee veneen rekisteröintiä. Pykälän 3 momentin mukaan muualla kuin Tenojoen vesistön jokilaaksoissa vakinaisesti asuva kalastusoikeuden haltija, jonka omistaa rajajokiosuudella sijaitsevan vähintään osuuslukua 0,5 vastaa- van vesialueomistuksen Utsjoen kunnan Outakosken, Kirkonkylän, Vetsikon (eli- Veachcaknjargan) tai Nuorgamin osakaskunnissa, mitä vastaa muissa Tenojoen vesistön varrella olevissa osakaskunnissa osuusluku 0,00005 sekä kantatiloista erotetuilla kiinteistöillä, joilla on yksityistä vesialuetta manttaaliluku 0,00005, olisi oikeus rekisteröidä yksi vene. Pykälän 4 momentin Tenojoen vesistön jokilaaksoissa vakinaisesti asuvalla henkilöllä olisi oikeus rekisteröidä yksi vene.

Tältä osin Maanmittauslaitos toteaa saman kuin edellä 12 §:n osalta. Talojen alkuperäiset manttaalit käyvät ilmi asiakirjoista sekä samoin niiden jakautuminen lohkotiloille, mutta uusissa vuoden 1997 alun jälkeen lopetetuksi julistetuissa toimituksissa ei enää manttaalia jaeta. Tällöin emätilan manttaalin voi jakaa pinta-alojen suhteessa.'

21.10.2016

MML 4621/00 00 00/2016

Maanmittauslaitos lausuu lopuksi, että se tarvittaessa ottaa vielä kantaa HE-luonnokseen, koska lyhyehkön lausunnon laatimisaikaa on vielä tarvetta lisäkommentointiin voi tulla.

Pääjohtaja

Allekirjoitettu sähköisesti
Arvo Kokkonen

Maanmittausneuvos

Allekirjoitettu sähköisesti
Markku Markkula